

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

TUDORA PIȚILĂ · CLEOPATRA MIHĂILESCU

Educație civică

Clasa a III-a

SEMESTRUL AL II-LEA

În conformitate cu *Programa școlară pentru disciplina EDUCAȚIE CIVICĂ*, clasele a III-a – a IV-a, aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 5003 din 02.12.2014.

Manualul școlar a fost aprobat prin OMENCȘ nr. 3325/03.03.2016, în urma evaluării,
și este realizat în conformitate cu programa școlară aprobată prin OM nr. 5003/02.12.2014.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând cu anul școlar 2015 – 2016.

Inspectoratul Școlar
Școala / Colegiul / Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

*Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.**

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți:

lect. univ. dr. Firuța Antoaneta Tacea, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Universitatea București
prof. înv. primar Camelia Coman, Școala Gimnazială „Vasile Alecsandri”, București

Coordonator editorial: Roxana Jeler

Redactor: Nicolae Ploscariu

DTP: Mariana Dumitru

Coperta: Alexandru Daș

Ilustrații: Emanuel Pavel

Credite foto: Dreamstime

Activități digitale interactive și platformă e-learning: Learn Forward Ltd.

Website: <https://learnfwd.com/>

Înregistrări și procesare sunet: ML Systems Consulting

Voce: Alina Ioan

Credite video: Dreamstime

Animații: Krogen Creative Studios

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PIȚILĂ, TUDORA

Educație civică : manual pentru clasa a III-a / Tudora Pițilă, Cleopatra Mihăilescu ; il.: Emanuel Pavel. - București : Art, 2016
2 vol.

ISBN 978-606-710-326-7

Vol. 2. - 2016. - ISBN 978-606-710-327-4

I. Mihăilescu, Cleopatra

II. Pavel, Emanuel (il.)

371.671:372.832

Grupul Editorial ART

C.P. 4, O.P. 83, cod 062650, sector 6, București

tel.: (021) 224 01 30, 0744 300 870, 0721 213 576; fax: (021) 224 17 65

Tablou sinoptic

CONȚINUTURI	PAGINA	COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE
UNITATEA III Relații, atitudini, comportamente față de oameni ● Lecția 1 <i>Încrederea și lipsa de încredere</i>	5	1. Aplicarea unor norme de conduită în viața cotidiană 1.1. Explorarea calității de persoană pe care o are orice om 1.2. Identificarea unor trăsături morale definitorii ale persoanei 1.3. Explorarea grupurilor mici și a regulilor grupului 2. Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic în contexte de viață din mediul cunoscut 2.3. Explorarea unor relații existente între oameni în cadrul grupului 3. Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, manifestând disponibilitate 3.1. Relaționarea pozitivă, în grupuri mici, pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru 3.2. Participarea la acțiuni în grupuri mici, prin asumarea de drepturi și îndatoriri *3.3. Participarea la proiecte simple cu conținut moral-civic, în cadrul clasei, al școlii sau al comunității locale
● Lecția 2 <i>Respectul și lipsa de respect</i>	8	
● Lecția 3 <i>Curajul și lipsa de curaj</i>	10	
● Lecția 4 <i>Bunătate și răutate</i>	12	
● Lecția 5 <i>Despre adevăr și minciună</i>	14	
● Lecția 6 <i>Modestia și lipsa de modestie</i>	16	
Recapitulare	18	
Evaluare	20	
Lectură	22	

CONȚINUTURI	PAGINA	COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE
UNITATEA IV Oameni împreună	23	1. Aplicarea unor norme de conduită în viața cotidiană 1.1. Explorarea calității de persoană pe care o are orice om 1.2. Identificarea unor trăsături morale definitorii ale persoanei 2. Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic în contexte de viață din mediul cunoscut 2.1. Recunoașterea unor atitudini în raport cu lucrurile, cu plantele și animalele 2.2. Manifestarea unor atitudini pozitive în raport cu lucrurile, cu plantele și animalele 3. Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, manifestând disponibilitate 3.1. Relaționarea pozitivă, în grupuri mici, pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru 3.2. Participarea la acțiuni în grupuri mici, prin asumarea de drepturi și îndatoriri
● Lecția 1 <i>Acasă</i>		
● Lecția 2 <i>La școală</i>	26	
● Lecția 3 <i>Prieteni</i>	28	
● Lecția 4 <i>Drepturi și îndatoriri</i>	30	
Recapitulare	32	
Evaluare	34	
Recapitulare finală	36	
Evaluare finală	38	
Lectură	40	
Mic dicționar	48	

Unitatea 3

Relații, atitudini,
comportamente față
de oameni

Parcurgerea activităților de învățare din această unitate permite dobândirea de către elev a competențelor generale și specifice de mai jos.

1. Aplicarea unor norme de conduită în viața cotidiană

- 1.1. Explorarea calității de persoană pe care o are orice om
- 1.2. Identificarea unor trăsături morale definitorii ale persoanei
- 1.3. Explorarea grupurilor mici și a regulilor grupului

2. Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic în contexte de viață din mediul cunoscut

- 2.3. Explorarea unor relații existente între oameni în cadrul grupului

3. Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, manifestând disponibilitate

- 3.1. Relaționarea pozitivă, în grupuri mici, pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru
- 3.2. Participarea la acțiuni în grupuri mici, prin asumarea de drepturi și îndatoriri
- *3.3. Participarea la proiecte simple cu conținut moral-civic, în cadrul clasei, al școlii sau al comunității locale

„Încrederea se cucerește greu și se pierde repede.“

Observăm, discutăm

- Ce dorește mama să afle de la cei doi copii?
- Cum se comportă aceștia? Care este părerea voastră? Argumentați.
- Cine ar fi putut strica jucăria? Discutați toate situațiile posibile.

Citim, dezbatem

„Era odată un băiat pe nume Petrică. El mergea cu oile la pășune și avea grijă de ele.

Într-o zi s-a gândit să rădă pe seama sătenilor.

— Ajutor! Săriți! A venit lupul la oi!

Sătenii au alergat într-un suflet, speriați la gândul că ar putea să se întâmple ceva rău.

Când au ajuns însă la locul unde se află Petrică au avut o surpriză. Acesta i-a primit râzând și veselindu-se.

A mai trecut un timp și sătenii au auzit din nou strigătele disperate ale lui Petrică. Ca și altădată, băiatul râdea pe socoteala oamenilor. Astfel, băiatul a pierdut încrederea sătenilor.

Într-o zi, lupul a atacat turma de oi. Băiatul a început să strige după ajutor, din toate puterile. Dar în zadar! Oamenii n-au mai dat crezare țipetelor lui Petrică.”

(după Lev Tolstoi, *Petrică și lupul*)

- Cum s-a comportat Petrică?
- Ce atitudine au avut sătenii prima dată la strigătele de ajutor?
- De ce și-au pierdut oamenii încrederea în băiat?

Lucrăm în perechi

- Reamintiți-vă povestea *Capra cu trei iezi*, de Ion Creangă.
 - Ce sfat le-a dat capra iezielor?
 - Credeți că avea încredere în ei? De ce?
 - Cum ar fi trebuit iezii să procedeze?
 - Spuneți părerea voastră și colegilor.

Lucrăm în echipă

- Dați exemple de situații în care nu trebuie să aveți încredere în persoane necunoscute.
- Găsiți cât mai multe argumente pentru a dovedi încrederea voastră în doamna învățătoare.
- Comparați exemplele și argumentele fiecărei echipe.

Reținem

Încrederea poate fi în propria persoană sau în ceilalți. Încrederea se dobândește și se păstrează prin fapte și acțiuni concrete.

A avea încredere într-o persoană înseamnă a fi sigur pe cinstea și sinceritatea cuiva, adică a ști că te poți baza pe adevărul vorbelor și faptelor sale.

Poți mai mult

1. Colegii tăi te-au ales reprezentantul clasei la un concurs, dar nu ai câștigat. Comentează situațiile:
 - *Ești dezamăgit și ți-ai pierdut încrederea în tine.*
 - *Ești dezamăgit, dar continui să te pregătești pentru alte concursuri.*
 - *Nu ți-ai pierdut încrederea în tine.*
Argumentează.
2. Alege situația care ți se potrivește și motivează alegerea făcută, prin exemple.
 - *Ai încredere numai în tine.*
 - *Ai încredere în ceilalți.*
 - *Ai încredere numai în ceilalți.*

Joc

Imaginați-vă, tu și colegul, o călătorie care se anunță a fi plină de peripeții.

Alegeți ca tovarăș de drum un personaj în care aveți încredere, din lumea basmelor.

Realizați dialoguri potrivite.

„Cine nu îi respectă pe ceilalți nu e respectat.“

Observăm, discutăm

- Unde se află persoanele din imagine? Cum se comportă ele?
- Care este părerea voastră despre acest comportament? Aduceți argumente pro și contra.
- Cine se comportă lipsit de respect față de celelalte persoane?

Citim, dezbatem

„Doamna învățătoare nu și-a luat ochii de la noi până nu ne-am așezat. În clasă s-a făcut liniște deplină.

Doamna a început să strige catalogul.

— Zent! a răspuns primul băiat, ridicându-se leneș într-un cot.

— Nu așa! Te ridici frumos în picioare, privești țintă în ochii mei și-mi răspunzi: *Prezent*. Ia loc! Am să te mai strig încă o dată.

La a doua strigare, băiatul s-a ridicat drept, a privit-o pe doamna în ochi și a răspuns: *Prezent!*

S-a așezat apoi bucuros că el a răspuns cel dintâi frumos și corect.

Un sentiment de mândrie puse stăpânire pe el.

Așa au răspuns toți.

— Atunci când te adresezi cuiva, trebuie să ai o atitudine cuviincioasă, a spus către clasă doamna învățătoare.
(după Dimitrie Goga, *Întâmplări din clasă*)

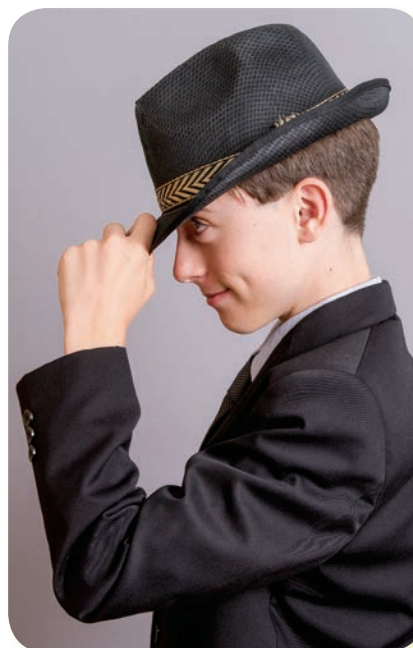
- Care sunt vorbele și gesturile care dovedesc lipsa de respect a băiatului?
- Față de cine își manifestă el această atitudine?
- Cum își îndreaptă el comportamentul? A procedat corect?

Lucrăm în perechi

- Discutați enunțurile care arată respectul pentru propria persoană.
 - Răspund la salut.
 - Am o înfățișare îngrijită.
 - Mă adresez politicos.
 - Îmi respect promisiunile.
 - Fac ceea ce vreau eu.
 - Respect părerea celorlalți.

Lucrăm în echipă

- Explicați în ce situații nu ați respectat o persoană.
 - Considerați că nu o veți respecta niciodată? De ce?
 - Cum v-ar putea câștiga respectul?
- În cadrul unor festivități importante se intonează *Imnul de Stat al României*. Cum se poate manifesta, în aceste situații, respectul față de țara noastră?

Reținem

Respectul înseamnă prețuire, considerație, stimă față de propria persoană, față de familie, prieteni și față de celelalte persoane. Respectul se manifestă și față de lucruri și mediul înconjurător.

Ne manifestăm respectul prin vorbe, gesturi și fapte potrivite.

Poți mai mult

1. Dă exemple de situații în care ai respectat:
 - un coleg mai mic;
 - un membru de familie;
 - un vecin;
 - un necunoscut.
2. Povestește cum ai ajutat o persoană să-și dea seama că nu a dovedit respect față de cineva.

Proverbe

*Vorba, deși e dulce ca mierea, poate fi și amară ca fierea.
Omul, ca și pasărea, pe limba lui pierе.
Respectă, ca să fii respectat!
Cine pe altul omenește pe sine se cinstește.*

- Explicați înțelesul proverbelor de mai sus.
- Dați exemple de situații descrise în aceste proverbe.

„Curajul se cunoaște atunci când este pus la încercare.”

Observăm, discutăm

- Discutați despre comportamentul ilustrat în imagine. Care este părerea voastră: putem vorbi despre curaj în aceste situații? Argumentați?
- Cum vă comportați voi în astfel de situații? De ce?

Citim, dezbatem

„Învățătoarea puse o întrebare clasei.

L-a rugat pe unul dintre elevi să răspundă. Acesta s-a ridicat din bancă.

În loc să răspundă, a plecat privirea în pământ. Învățătoarea aștepta. Îl privea calmă, cu răbdare.

Elevul continua însă să tacă. Se înroșise la față și părea că începe să plângă.

Atunci se petrecu un lucru neprevăzut: cineva șopti.

— Să aibă curajul răspunderii cine a suflat. Să se ridice în picioare.

În clasă se așternu o liniște încordată și nimeni nu răspunse.

— Ce fel de elevi sunteți voi? Întrebă învățătoarea. Este necinstit să se sufle când răspunde cineva. Voi nu aveți curajul să recunoașteți?”

(după Vasile Rebreanu, *Învățătoarea*)

- Ce s-a întâmplat în timpul orei?
- De ce îi acuză învățătoarea pe elevi de lipsă de curaj?
- Cum apreciați comportamentul laș al unei persoane? Argumentați.

Lucrăm în perechi

- Enumerați însușiri pe care considerați că le are o persoană curajoasă. Argumentați.
- Scrieți câte un proverb despre curaj și lașitate.

Lucrăm în echipă

- Imaginați-vă că salvați un copil dintr-o situație care îi putea pune în pericol viața.
 - Vă considerați curajoși?
 - Motivați răspunsurile.
 - Comparați răspunsurile date de fiecare echipă.

Reținem

Prin curaj înțelegem forța de a înfrunța cu îndrăzneală primejdiile și neajunsurile de orice fel. El mai înseamnă fermitate în acțiuni sau în manifestarea convingerilor. Un om curajos dă dovadă de tărie de caracter.

Teama, spaima, groaza înseamnă frică.

Lașitatea este lipsă de curaj și de onoare.

Poți mai mult

1. Consideri că o persoană care călătorește cu avionul este curajoasă? Argumentează.
2. Povestește colegului o situație în care ai dat dovadă de curaj. Care este părerea acestuia despre cele povestite de tine?
3. Alege dintre personajele de mai jos pe cele care au dat dovadă de curaj.
 - Motivează alegerea ta.
Făt-Frumos Prâslea Spânul Gulliver
 - Reamintește-ți și povestește faptele lor de curaj.
4. Numește personaje din lectura suplimentară și povestește întâmplările în care acestea au dovedit curaj, frică sau lașitate.

Joc și relaxare

- Creați, tu și colegul tău, o poveste în care să prezentați felul în care ați ajutat un prieten să depășească o situație în care i-a fost frică.
- Interpretați întâmplarea în fața clasei.
- Realizați un concurs de proverbe și zicători despre curaj. Alegeți-le pe cele mai reușite. Discutați împreună înțelesul acestora.

„Omul bun prețuiește bunătatea precum albina floarea.”

Observăm, discutăm

- Cum apreciați comportamentul personajelor din întâmplarea ilustrată? Argumentați.
- Precizați sfaturile pe care i le-ați da băiatului din imagine. Ce credeți că i-ar spune acestuia femeia?
- Cum vă dovediți bunătatea față de persoanele din jurul vostru?

Citim, dezbatem

„Unui om bogat i s-a îmbolnăvit nevasta. Când a simțit că i se apropie sfârșitul, femeia a chemat-o pe singura ei fată și i-a spus:

— Draga mamei, orice ți s-ar întâmpla, caută să fii întotdeauna bună și curată la suflet.

După un timp, omul și-a luat altă nevastă, o femeie rea și îngâmfată, cu două fete ce-i semănau leit. Mama vitregă nu o putea suferi pe biata copilă, deoarece harurile acesteia le făceau pe fetele ei și mai nesuferite. Din această pricină, Cenușăreasa era pusă să robotească cât e ziua de mare. Spăla vase, freca podelele din camerele doamnei și domnișoarelor, dormea într-un pod pe un braț de paie, în timp ce surorile ei se lăfăiau în camere dichisite, cu paturi moi și oglinzi în care se vedeau din cap până-n picioare.

Sărmana fată era tare chinuită. Muncea și suporta batjocura surorilor vitrege căci era bună și blândă.”

(după Frații Grimm, *Cenușăreasa*)

- Ce a îndemnat-o mama pe fata ei? De ce credeți că a procedat așa?
- Care este atitudinea Cenușăresei față de surorile vitrege?
- Cum apreciați această atitudine? Explicați răspunsurile.

Lucrăm în perechi

- Analizați și discutați situațiile:
 - a) Vreți să puneți piedică unui coleg, dar nu reușiți.
 - b) Îngrijiți plantele din grădină, dar rupeți una dintre ele.
 - În care dintre situații vă considerați bun?
 - Argumentați alegerea.
 - Ascultați și părerile colegilor.

Lucrăm în echipă

- Alegeți acțiunile care definesc o persoană bună.
 - a îngriji
 - a mângâia
 - a jigni
 - a ajuta
 - a ierta
 - a ironiza
- Dați exemple de astfel de persoane pe care le cunoașteți.
- Completați portretul acestor persoane cu alte însușiri.

Reținem

A fi bun înseamnă a dovedi bunăvoință, blândețe, omenie față de cei din jur.

Bunătatea se demonstrează prin fapte.

A fi rău înseamnă a dovedi rea-voință, neomenie, brutalitate, asprime, violență.

Poți mai mult

1. Descrie o situație în care ai ajutat pe cineva să rezolve o problemă.
 - Ce sentimente ai avut în astfel de împrejurări?
2. Prezintă într-o scurtă compunere, o întâmplare în care ți-ai arătat bunătatea față de un animal sau față de o plantă.
 - Atribue însușiri omenești viețuitoarei respective.

Joc și relaxare

- Citește poezia *Cățelușul șchiop*, de Elena Farago.
 - Imaginează-ți un dialog între tine și cățeluș.
 - Ce atitudine ai avea față de acesta?
 - Ce ți-ar putea spune cățelușul?
- Realizează un desen în care să reprezinți o persoană bună.
 - Ce culori vei folosi? De ce?
 - Dă un titlu sugestiv desenului tău.

„Minciuna este boală, iar sinceritatea este leac.“

Observăm, discutăm

- Despre ce crezi că vorbesc cele două personaje? Ce face cățelul?
 - Este posibil, oare, ca fetița să mintă, spunând că a mâncat tot și că a spălat farfuria?
- Discutați situațiile posibile.

Citim, dezbatem

„Vasilică și Niculiță s-au întors de la săniuș.

— Acum se vine? strigă mama lui Vasilică. N-ați pățit nimic?

— N-am pățit.

— Haideți în casă, să vă văd la lumina lămpii: întregi sunteți, ori ba? V-ați lovit?

Copiii se priviră cu înțeles: ce să-i spună? S-au lovit, dar nu-i mai dorea de mult.

— Nu, răspunseră ei.

— Mama se duse în fața lor și îi privi în lumină. Vasilică avea un obraz vânăt, iar Niculiță avea un cucui în frunte.

— Vai, v-ați înțeles să mai și mințiți! De ce mințiți? V-ați răsturnat cu sania, nu-i așa?

Copiii au lăsat rușinați privirea în pământ. Fuseseră prinși cu minciuna.“

(după Ion Agârbiceanu, *La săniuș*)

- De ce era mama îngrijorată? De ce crezi că au mințit băieții?
- Cum apreciați comportamentul lor? Ce sfaturi le-ați da?

Lucrăm în perechi

- Citiți și explicați proverbele:
 - *De la omul cinstit e de ajuns un cuvânt.*
 - *Și minciuna e vorbă, dar vremea descoperă adevărul.*

Lucrăm în echipă

- Discutați, apoi prezentați colegilor, cu argumente, răspunsurile la întrebările date.
 - Vă plac persoanele sincere?
 - Cum apreciați persoanele care vă laudă nejustificat?
 - Ați lăudat vreodată pe cineva fără să merite?
 - Cum s-a comportat acea persoană?

Reținem

Sinceritatea este o însușire pozitivă pe care o poate avea o persoană. Un om sincer spune adevărul.

Minciuna este o însușire negativă.

Uneori, sinceritatea deranjează, deoarece produce neplăcere celui căreia i se adresează. Minciuna, în schimb poate provoca rău și celui care o spune, dar și celui care o aude și o crede.

Poți mai mult

1. Imaginează-ți că un membru al familiei tale spune o minciună, iar tu cunoști adevărul.

Cum procedezi:

- minți, considerând că îl aperi;
- îl îndemni să spună adevărul;
- spui chiar tu adevărul?

Argumentează alegerea ta.

2. Sinceritatea doare uneori, dar este necesară.

Comentează enunțurile de mai jos.

- *Nu vreau să mă joc cu tine, pentru că ești murdar.*
- *M-ai mințit de multe ori și nu mai putem fi prieteni.*
- *Nu îți stă bine cu ce te-ai îmbrăcat astăzi.*

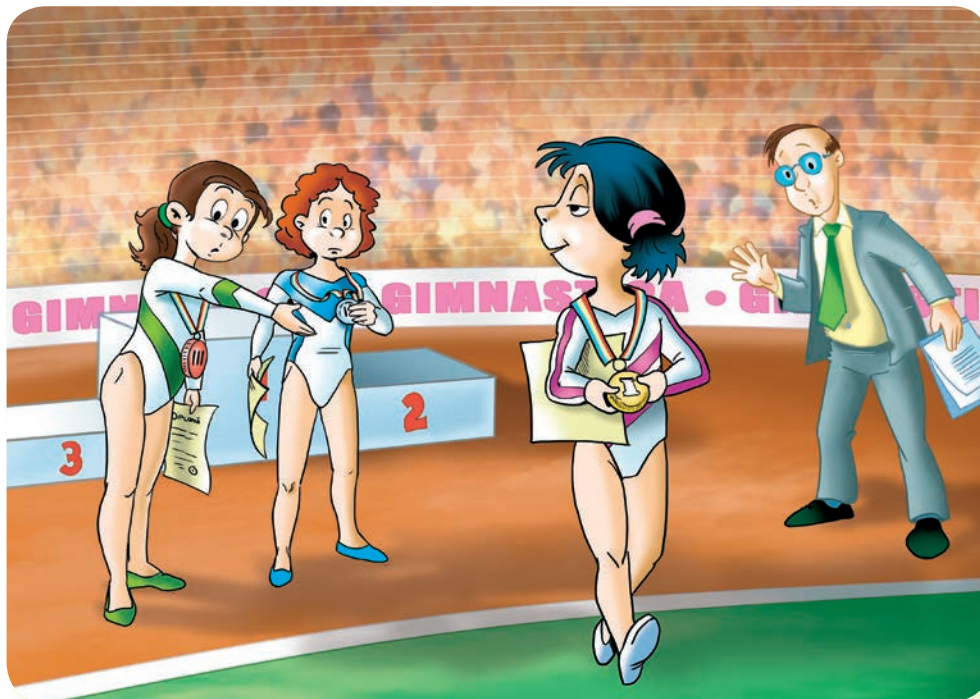

Joc

- Organizați un proces între *Sinceritate și Minciună*.
 - Alegeți: un judecător, un avocat al apărării, un reprezentant al acuzării.
 - Ce ar putea spune fiecare?
 - Cine ar câștiga procesul? De ce?
 - Prezentați activitățile în fața clasei.

„Un om modest nu vorbește despre el.”

Observăm, discutăm

- Descrieți situația ilustrată.
- Expuneți părerile voastre legate de comportamentul celor trei câștigătoare ale concursului.
Argumentați răspunsurile pe care le dați.

Citim, dezbatem

„Era odată un moșneag și-o babă; și moșneagul avea o fată, și baba iar o fată.

Fata babei era slută, leneșă, țâfnoasă și rea la inimă; dar, pentru că era fata mamei, se alinta cum s-alintă cioara-n laț, lăsând tot greul pe fata moșneagului.

Fata moșneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă.

Dumnezeu o împodobise cu toate darurile cele bune și frumoase.

Dar această fată bună era oropsită și de sora cea de scoarță, și de mama cea vitregă; noroc de la Dumnezeu că era o fată robace și răbdătoare; căci altfel ar fi fost vai și-amar de pielea ei.

Pentru babă, fata moșneagului era piatră de moară în casă; iar fata ei, busuioc de pus la icoane. Moșneagul nu îndrăznea să aibă niciun cuvânt în fața babei.”

(după Ion Creangă, *Fata babei și fata moșneagului*)

- Identificați calitățile și defectele personajelor din povestire.
- Ce înțelegeți prin cuvântul *a se alinta*? I se potrivește această descriere fetei babei? Argumentați.

Lucrăm în perechi

- Discutați ce înseamnă pentru fiecare dintre voi cuvântul modest. Dați exemple de situații concrete în care ați dovedit modestie.
 - Prezentați colegilor concluziile voastre.

Lucrăm în echipă

- Organizați o dezbatere în care să demonstrați că modestia este o calitate și nu un defect.
- Adunați informații care descriu situații ce vin în sprijinul afirmațiilor voastre. Discutați colegial.

Reținem

O persoană modestă este o persoană lipsită de îngâmfare, moderată, cumpătată în comportament, în limbaj, în aspectul vestimentar. Se poate spune că modestia este un semn al înțelepciunii cuiva.

Și despre lucruri se zice uneori că sunt modeste. Spre exemplu, o casă modestă înseamnă o casă de proporții mici, de valoare sau de importanță redusă, lipsită de strălucire.

Poți mai mult

1. Consultă un dicționar, pentru a afla semnificația cuvintelor: *moderat*, *cumpătat*, *echilibrat*.
Scrie trei acțiuni pe care le face, în mod obișnuit, un om care are aceste calități.
2. Dă exemple despre trei situații în care ai dat dovadă de modestie.
Cere părerea colegilor tăi privind cele prezentate de tine.
3. Fii sincer cu tine.
 - Te-ai lăudat vreodată? În ce împrejurări?
 - Ai avut dreptate să te lauzi? Cei din jurul tău cum au reacționat?

Joc

- *Modestia* și *Îngâmfarea* sunt personajele unei piese de teatru.
 - Alegeți interpreții acestei piese.
 - Imaginați situațiile despre care cele două personaje vor vorbi.
 - Pregătiți replicile pe care le vor rosti.
 - Cum le-ați vedea îmbrăcate pe cele două personaje din piesă?

1. Numește trăsăturile morale corespunzătoare enunțurilor de mai jos.
 - Ioana vorbește frumos cu toate persoanele.
 - Andrei a spart geamul, dar dă vina pe fratele lui.
 - Maria este convinsă că va câștiga concursul.
 - Vlad îi spune adevărul prietenului său, chiar dacă îl deranjează.
 - Dora își ajută colegul de bancă, deși acesta o trage mereu de codițe.
2. Găsește un final potrivit povestirii de mai jos.
„Doru și Dana sunt elevi în clasa a III-a. Ei învață la aceeași școală, dar la clase diferite. Conducerea școlii a organizat un concurs de tenis. Doru și Dana au fost aleși să joace în aceeași echipă.
— Cum o să joc împreună cu o fată? strigă Doru. Nici nu mă gândesc.”
3. Explică înțelesul proverbelor.
 - Frica păzește pepenii.
 - Iepurele se sperie și de umbra sa.
 - La plăcinte înainte, la război înapoi.
4. Alcătuiți câte un anunț cu fiecare dintre cuvintele:
 - politețe;
 - respect;
 - violență;
 - minciună.

Micul ziarist

Scrive un articol despre un copil care obișnuiește să mintă. Ai în vedere întrebările date.

- Trebuie pedepsite persoanele care greșesc? Argumentează.
- Cum pot fi îndreptate greșelile? Explică.

5. Crezi că răutatea poate influența relațiile dintre persoane? Cum? Argumentează.
6. Consideri că răutatea te poate transforma într-o persoană urâtă? Explică răspunsul tău.
7. **Lucrăm în echipă**
Prezentați în clasă o situație în care ați considerat pe unul dintre prietenii voștri ca fiind o persoană rea.
- Ce încercați să-i spuneți?
 - Ce atitudine are prietenul vostru?
 - Ce concluzie ați tras în urma întâmplării?
8. De ce crezi că este necesară sinceritatea? Exemplifică.
9. Dacă un om spune un neadevăr, consideri că e un mincinos? Argumentează răspunsul tău. Ce se întâmplă când minciuna este descoperită?
10. Alcătuieste câte un enunț cu fiecare dintre cuvintele:
- *generos*;
 - *iertător*;
 - *săritor*.

Joc de rol

- Imaginați-vă un joc de rol despre un copil care obișnuiește să mintă.
 - Închipuiți-vă peripețiile prin care poate trece acest copil călătorind în *Țara Minciunii* și apoi în *Țara Adevărului*.
 - Precizați consecințele pe care le produce minciuna în relațiile dintre oameni.

1. Denumește trăsăturile morale evidențiate prin enunțurile de mai jos.
- *Întotdeauna cedez locul în autobuz persoanelor adulte.*
 - *I-am spus prietenei mele că are scrisul urât și dezordonat.*
 - *Nu am recunoscut că am spart ghiveciul și pentru asta a fost pedepsită toată clasa.*
 - *Sunt sigur că la concursul următor voi obține un rezultat mai bun.*
 - *Îmi ajut colegul de bancă pentru că are rezultate slabe la învățătură.*
 - *I-am spus doamnei învățătoare că meritam un calificativ mai bun la lucrare.*

* 2 trăsături
** 4 trăsături
*** 6 trăsături

2. Alcătuieste câte un enunț din care să reiasă trăsăturile morale indicate mai jos.

* 2 enunțuri
** 4 enunțuri
*** 6 enunțuri

3. Observă imaginile.
Identifică trăsăturile morale ale persoanelor ilustrate.

* 0 trăsătură
** 2 trăsături
*** 3 trăsături

4. Completează enunțurile date cu informațiile potrivite.

- *Încrederea poate fi în propria ... persoană sau în ...*
- *Respectul înseamnă ..., considerație, ... față de persoanele din jur.*
- *Lașitatea este lipsă de ... și de ...*

* un enunț corect
** 2 enunțuri
*** 3 enunțuri

5. Observă imaginile de mai jos. Scrie numerele din dreptul acelor care ilustrează o acțiune prin care persoanele își dovedesc respectul față de cei din jur.

* 3 imagini
** 5 imagini
*** 8 imagini

1

2

3

4

5

6

7

8

6. Scrie câte două înțelesuri pentru fiecare dintre expresiile date.

- *a avea încredere*
- *a fi rău*
- *a fi lipsit de respect*

* 2 înțelesuri
** 4 înțelesuri
*** 6 înțelesuri

7. **Lucru în echipă**

- Scrie colegului tău o scrisoare prin care să îi descrii o situație în care ai dat dovadă de bunătate, respect și modestie în legătura ta cu persoanele din jur.
- Colegul va acorda un calificativ scrisorii tale și va argumenta de ce a dat acest calificativ.

Sugestii pentru lectură

Ce-a uitat Fănică să spună?

după Luiza Vlădescu

Mașina venise la poartă. Fănică se grăbi înspre ea.

— Vezi, Fănică, nu uita când intri în mașină să dai *Bună ziua!*

— Lasă, bunică, știu eu! zise Fănică. În ușă a rămas bunică.

Ce-a uitat Fănică să spună?

În curte, copiii se joacă *De-a prinselea*. Fănică aleargă să nu fie prins, dar, din fugă, a îmbrâncit-o pe Măriuca. Fetița a căzut și a început să plângă.

Fănică se joacă mai departe.

Ce-a uitat Fănică să spună?

Mama Măriucăi le face prăjituri. Fănică își umple mâinile și începe joaca.

Ce-a uitat Fănică să spună?

- Ce atitudini a avut Fănică în situațiile prezentate?
- Care sunt învățăminte desprinse din text?

Sticletele

de Mihail Sadoveanu

Pajura, împărăteasa cea bătrână, le-a spus păsărilor:

— Dragele mele, trebuie să luăm puțin foc din cer. Altfel murim. Cine se duce?

Păsărele cele mici spuseră că ele nu știu decât să cânte. Sticletele, cel mai mic din neamul păsărilor, spuse cu sfială:

— De vreme ce trebuie, mă duc eu.

Sticletele se ridică spre cerul senin până la vârtejul soarelui. Acesta fierbea ca un cuptor nemărginit și orbitor. Cu ultimele puteri, pasărea prinse o rază. Aproape orbit, cu penele pârлите, sărac și gol, abia suflând, cu puțină viață, aduse raza pe pământ.

- Care sunt însușirile sticletelui ce reies din acest fragment?
- Cum ai fi procedat tu, dacă erai una dintre păsările din text? Argumentează.

Moș Ion Roată și Vodă Cuza

după Ion Creangă

Între țăranii fruntași care au luat parte la Divanul Ad-hoc, în 1857, era și Moș Ion Roată, om cinstit și cuviincios.

Într-una din zile, cum vorbea frumos un boier, iaca și Moș Ion Roată zise:

— Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumirim și noi.

- Ce fel de persoană era Moș Ion Roată?
- Cum își manifestă țăranul respectul față de boier?

Unitatea 4

Oameni împreună

Parcurgerea activităților de învățare din această unitate permite dobândirea de către elev a competențelor generale și specifice de mai jos.

1. Aplicarea unor norme de conduită în viața cotidiană

- 1.1. Explorarea calității de persoană pe care o are orice om
- 1.2. Identificarea unor trăsături morale definitorii ale persoanei

2. Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic în contexte de viață din mediul cunoscut

- 2.1. Recunoașterea unor atitudini în raport cu lucrurile, cu plantele și animalele
- 2.2. Manifestarea unor atitudini pozitive în raport cu lucrurile, cu plantele și animalele

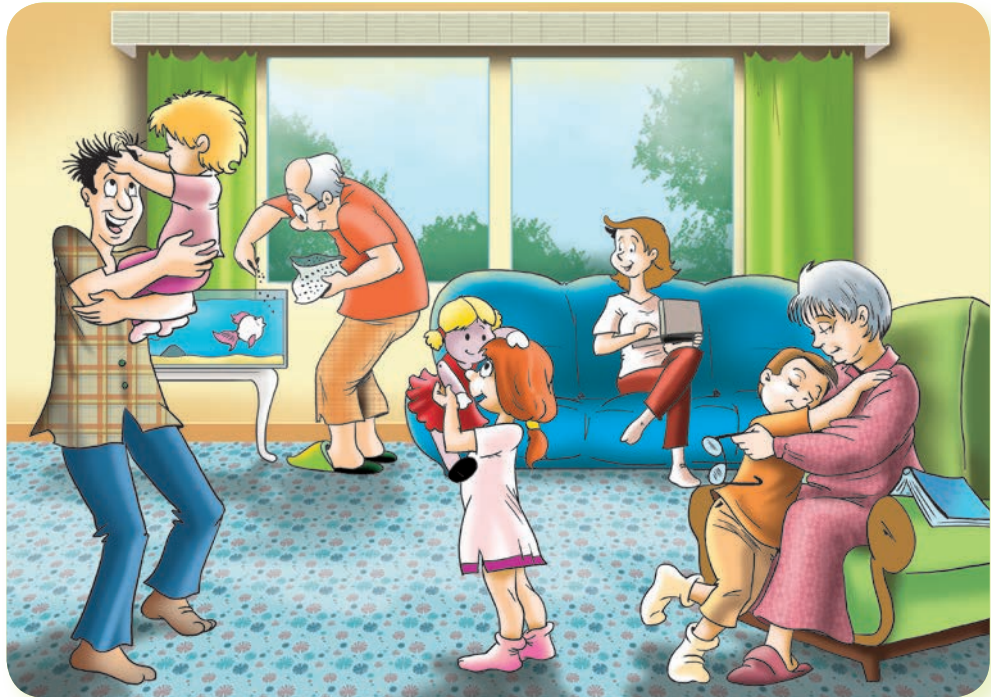
3. Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, manifestând disponibilitate

- 3.1. Relaționarea pozitivă, în grupuri mici, pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru
- 3.2. Participarea la acțiuni în grupuri mici, prin asumarea de drepturi și îndatoriri

„Cine nu e supus părinților săi nu e sincer sau credincios nici cu prietenii.“

Observăm, discutăm

- Care sunt membrii familiei reprezentate în imagine?
- Ce relații se stabilesc între membrii unei familii?
- Precizați câteva modalități prin care membrii unei familii își pot dovedi dragostea și respectul unul față de celălalt.

Citim, dezbatem

„Tata și mama erau bucuroși de oaspeți, dar ei foarte rar se duceau la alții. Nici nu se putea altfel. Casa era plină de copii, ograda de viețuitoare, iar în grădină buruienile ridicau capul de la o zi la alta, dacă nu le pliveai la vreme. După pilda părinților, lucram și noi cu tragere de inimă. Fiecare avea o răspundere și o vorbă de laudă din partea tatei ori a mamei, pentru o treabă bine împlinită, ne era cea mai mare răsplată.“

Tata curăța pomii de omizi, după care săpa straturile. Mama ne învăța pe noi cum să mărunțim pământul și cum să însemnăm pe straturi locul unde se semănau legumele.

Mama planta florile ei dragi, iar tata ne arăta cum să ne îngrijim stupii.

Pentru hărnicia noastră, tata și mama ne laudau și ne spuneau:

— Ați lucrat destul! Duceți-vă la joacă acum!”

(după Dimitrie Goga, *Minunile grădinii*)

- Sunt necesare colaborarea și ajutorul între membrii unei familii? Argumentați.
- Cum își răsplăteau părinții copiii?
- Vă ajutați părinții numai dacă vă răsplătesc? Explicați.

Lucrăm în perechi

- Numiți activitățile care pot fi desfășurate în familie de către: bunici, părinți, copii.
- Ordonăți variantele propuse. Înțelegerea în familie poate fi asigurată de:
 - *ocrotire;*
 - *dragoste;*
 - *respect;*
 - *prezența copiilor.*Motivați ordonarea făcută.

Lucrăm în echipă

- Formați un grup de 6 elevi. Imaginați-vă că alcătuiți o familie.
 - Numiți activitățile unei zile din viața acestei familii.

Reținem

Familia este cel mai important grup în care poate trăi și se poate dezvolta un copil.

Acest grup presupune relații de afecțiune, respect, colaborare, ajutor și încredere.

În familie, fiecare membru are nu numai drepturi, ci și îndatoriri. Asta înseamnă că persoanele din care se compune o familie își are propriile responsabilități.

Poți mai mult

1. Completează, într-un carnetel, un mic jurnal al familiei.
 - Notează datele cele mai importante despre fiecare membru al familiei tale.
2. Precizează sarcinile permanente pe care ți le-a încredințat familia ta.
3. Uneori, părerile membrilor unei familii pot fi diferite.
 - Dă exemple de o astfel de situație care a avut loc în familia ta.
 - Povestește cum s-a rezolvat situația.
 - A fost o rezolvare potrivită?

Portofoliu

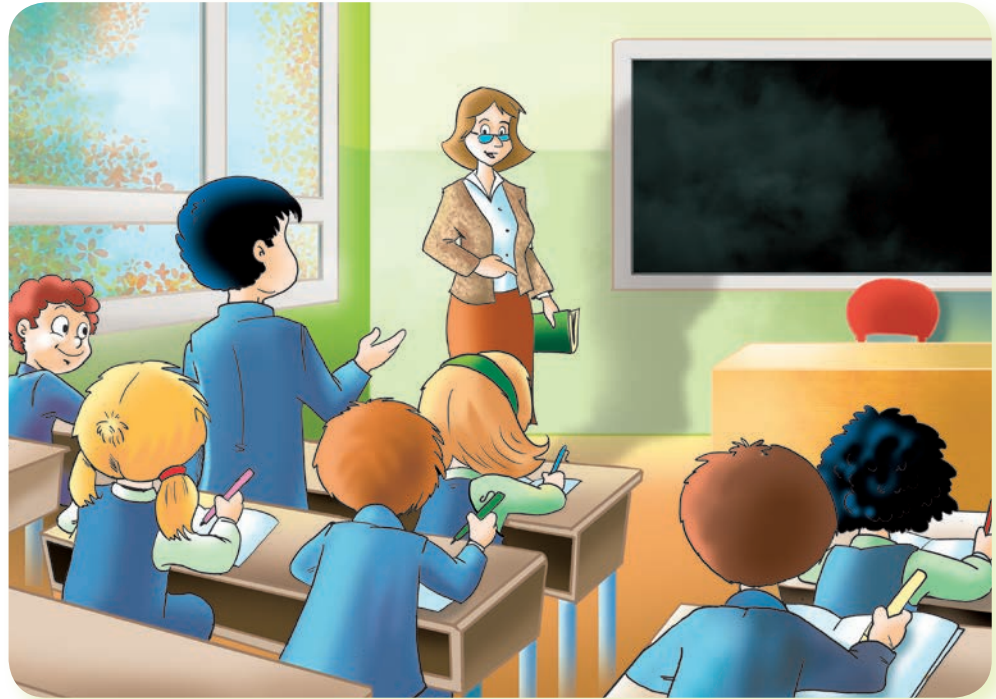
Alcătuieste o fișă cu titlul *Familia mea*. Ilustrează prin desene următoarele:

- alcătuirea familiei;
- relațiile dintre membrii ei;
- activitățile și preocupările comune;
- unele întâmplări din viața familiei.

„Școala face omul om și altoiul pomul pom.“

Observăm, discutăm

- Unde se află persoanele ilustrate în imagine?
- Care sunt relațiile ce se stabilesc între colegii de clasă?
- Ce activități se pot desfășura în clasă și în afara orelor de clasă?
- Precizați modele de comportament în cadrul clasei.

Citim, dezbatem

„Toată noaptea n-am putut dormi din pricina uniformei. Stă întinsă pe spătarul scaunului.

Coborâm scările, mama și cu mine, cu oarecare solemnitate. Sub cerdac, Margareta îmi suflă în trecut:

— Noroc, Luchi ...

Am rămas singură între fete.

— Sunt colegele tale, Luchi. Vezi să te împrietenești cu ele, mi-a spus mama când a plecat.

Fetele râd și se joacă.

— Cine era cucoana aceea frumoasă, cu care ai venit? mă întreabă o fetiță cu un moț în creștet.

— Mama, răspund bucuroasă.

Un clopoțel a început să se smucească deasupra ușii, speriat. Intrăm în clasă.

Pupitrul e înalt. Mă ridic în vârful picioarelor, mă sprijin și abia izbutesc să mă așez.”

(după Otilia Cazimir, *A murit Luchi*)

- Unde se pregătea Luchi să meargă a doua zi?
- Cum explicați sfatul pe care mama i l-a dat fetei? Argumentați.

Lucrăm în perechi

- În clasa voastră trebuie să luați o hotărâre. Cum procedați? Argumentați răspunsul ales.
 - *Hotărâsc cei mai buni elevi la învățatură.*
 - *Hotărăște doamna învățătoare.*
 - *Discutăm și hotărâm împreună.*

Lucrăm în echipă

- Unul dintre colegii voștri obține rezultate slabe la învățatură. Alegeți soluția potrivită. Motivați, cu argumente, alegerea făcută.
 - *Îl lăsați doar pe colegul de bancă să îl ajute.*
 - *Nu-l ajutați, considerând că nu se poate îndrepta.*
 - *Fiecare încearcă să îl ajute.*

Reținem

Grupul de învățare se formează pe baza preocupărilor, scopurilor și intereselor comune.

În cadrul acestui grup se pot stabili relații de prietenie, colaborare, competiție.

Competiția înseamnă că fiecare membru al grupului încearcă să ofere tot ce are mai bun.

Poți mai mult

1. Precizează care sunt relațiile ce se stabilesc între:
 - *colegii de clasă;*
 - *elevi și învățătoare.*
2. În clasă trebuie respectate anumite reguli. Care este varianta aleasă de tine:
 - *le respecti, considerându-le utile;*
 - *le respecti, pentru că ți-au fost impuse;*
 - *le respecti, pentru a nu-ți pierde timpul.*Argumentează alegerea ta.
3. Ai încălcat vreodată o regulă a clasei? Care anume?
 - *Ce urmări a avut comportamentul tău?*

Hotărâm împreună

Planificați o activitate pe care să o desfășurați împreună în afara școlii.

Discutați și stabiliți împreună, de comun acord:

- *care este această activitate;*
- *când va avea loc;*
- *ce îndatoriri are fiecare elev.*

„Prietenul adevărat este o avere neprețuită.“

Observăm, discutăm

- Unde se află copiii?
- Precizați câteva dintre regulile de comportament care trebuie respectate în timpul oricărui joc pe care îl desfășurați. Argumentați.
- Care sunt relațiile ce trebuie să se stabilească între partenerii de joacă? De ce?

Citim, dezbatem

„Dragi-mi erau (...) băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu care în zilele geroase de iarnă mă desfătam pe gheață și la săniuș; iar vara, în zilele frumoase de sărbătoare, cântând și chiuind, cutreieram dumbrăvile și luncile umbroase, (...) câmpul cu florile și mândrele dealuri, de după care-mi zâmbeau zorile în zburdalnica vârstă a tinereții!”

(după Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

„(...) Își strânse prietenii mici ca el, și-i duse la joacă pe ulița lui: era așa de prielnică!

De atunci, ulița se înavuți cu o droaie de copii, care de care mai zburdalnici. Iar el, căpetenia lor, odrasla uliței, urmărind îndemnul ei, le îndrumă joaca spre casa părintească.”

(după Ionel Teodoreanu, *Ulița copilăriei*)

- Identificați jocurile prezentate în primul fragment literar.
- Care era rolul conducătorului de grup, despre care se vorbește în al doilea fragment?

Lucrăm în perechi

➤ Alegeți însușirile pe care le-ar putea avea prietenul vostru.

- cinste
- modestie
- corectitudine
- bunățate
- invidie
- egoism
- generozitate
- devotament

Lucrăm în echipă

➤ În timpul jocului, un participant nu respectă regulile. Cum procedați?

- Îl eliminați din joc?
- Nu-l mai primiți în grup?
- Îl iertați?
- Îi explicați unde a greșit?

Explicați deciziile voastre.

Reținem

Grupul de joacă se bazează pe colaborare, ajutor reciproc, respect.

În grupul de joacă se pot lega prietenii. Toți cei care participă la un joc trebuie să respecte regulile acestuia. Este nevoie ca, și în timpul unui joc, participanții să dea dovadă de spirit de echipă, deschidere și corectitudine.

Poți mai mult

1. Precizează trei dintre jocurile tale preferate.

Prezintă colegilor tăi:

- regulile fiecărui joc;
- sancțiunile pentru cei care nu le respectă.

Ascultă părerea colegilor tăi. Discutați.

2. Fii sincer cu tine!

- Ai încălcat vreodată regulile vreunui joc?
- Care au fost acelea?
- Ai fost sancționat? Cum?
- Ți-ai îndreptat atitudinea? În ce mod?

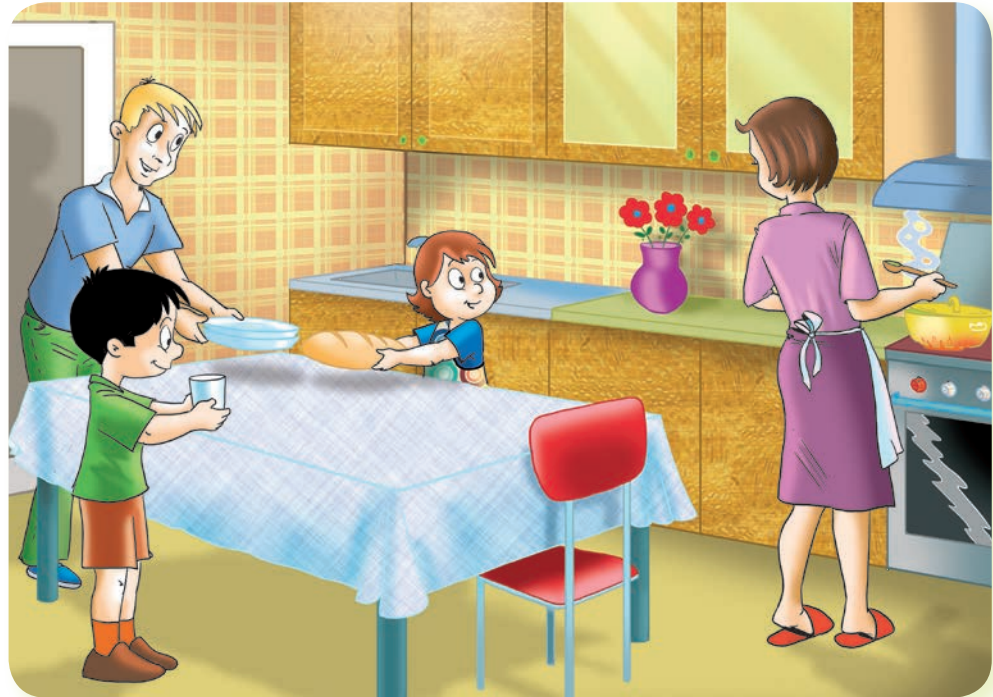

Joc de relaxare

- Desenați planșe care să ilustreze secvențe ale jocurilor voastre preferate.
- Organizați o expoziție pe holurile școlii.
- Cereți impresiile colegilor din alte clase.

„Dreptul tău să ți-l păzești și îndatorirea să ți-o împlinești.“

Observăm, discutăm

- Unde se află membrii familiei din imagine?
- Discutați despre ajutorul pe care fiecare îl dă celuilalt.
- De ce este important acest fel de comportament?
- În ce alte situații copiii trebuie să își asume responsabilități?

Citim, dezbatem

- Fiecare copil are dreptul:
 - de a beneficia de instrucție și de educație prin munca profesorilor și învățătorilor;
 - de a participa la cercuri cultural-artistice, asociații și cluburi sportive;
 - de a folosi materialele și aparatele școlii;
 - de a beneficia de tarife reduse la filme, teatre și în transportul în comun;
 - de a merge în tabere, excursii, drumeții;
 - de a împrumuta cărți de la biblioteca școlii.
- Fiecare elev are îndatorirea:
 - de a învăța temeinic și perseverent;
 - de a folosi cu grijă manualele și materialele școlii;
 - de a se comporta civilizată în familie, la școală, pe stradă și în societate;
 - de a frecventa cu regularitate cursurile.

- Discutați despre necesitatea *Regulamentului școlar*. Argumentați.
- Precizați reguli și îndatoriri ale elevilor din clasa voastră. Sunt ele respectate? Ce se întâmplă în caz contrar?

Lucrăm în perechi

- În clasa voastră sunt elevi care obțin rezultate slabe.
 - Cei mai buni elevi au numai drepturi? De ce?
 - Cei mai slabi au numai îndatoriri? Explicați.

Lucrăm în echipă

- Organizați colectivul în 4 echipe. Prezențați drepturile și îndatoririle care vă revin în următoarele situații:
 - pe stradă;
 - la bibliotecă;
 - la spectacol;
 - în autobuz.Motivați stabilirea drepturilor și obligațiilor în fiecare situație.

Reținem

Fiecare persoană are drepturi și îndatoriri.

Respectarea acestora face ca activitatea persoanei și a grupului în care se află să fie plăcută și folositoare.

Fiecare persoană are dreptul de a pune întrebări, de a cere explicații atunci când i se cere ceva. De asemenea, are dreptul de a refuza să facă orice îi pune în pericol demnitatea, libertatea și viața.

Poți mai mult

1. Numește două grupuri din care faci parte.
 - Ce drepturi ai în primul grup? Dar în al doilea?
 - Ce îndatoriri ai în primul grup? Dar în al doilea?
2. Găsește argumente pentru răspunsul la întrebarea de mai jos.
 - Ce îndatorire corespunde dreptului de a fi tratați în mod egal?
3. Dă exemple de fapte pentru care:
 - ai putea fi recompensat;
 - ai putea fi sancționat.

Joc de rol

Într-unul dintre grupurile din care faci parte tu ești conducătorul.

Comunică membrilor grupului drepturile și îndatoririle pe care le are fiecare. Precizează, în același timp, drepturile și îndatoririle tale.

1. Alegeți însușirile unei persoane sincere:
 - vesel;
 - frumos;
 - blând;
 - bun;
 - curajos;
 - viclean.

2. Precizează titlul, autorul și personajele unui text literar în care se vorbește și despre modestie. Expune părerea ta privind situațiile în care personajele dovedesc că au această calitate.

3. Precizează două situații în care ai avut încredere în cineva și te-ai înșelat.
 - Ce ai făcut în aceste situații?
 - Care sunt învățămintele trase?

4. Alege dintre cuvintele colorate pe cel potrivit fiecărei situații:
 - a) *mama mamei mele* → ...;
 - b) *fiul mătușii mele* → ...;
 - c) *sora tatălui meu* → ...;
 - d) *fratele mamei mele* →

mătușă vărul unchiul bunica

5. Specifică pentru fiecare drept câte o îndatorire.
 - dreptul la o familie;
 - dreptul la educație;
 - dreptul la sănătate.

Dezbateri

În școala voastră va avea loc ședința Consiliului elevilor în care se va stabili un *Regulament de ordine interioară*. Reprezentanții fiecărei clase trebuie să prezinte în ședință propunerile voastre.

Alcătuiește un tabel cu drepturile și îndatoririle care vă revin pentru buna desfășurare a activității școlare.

Explicați de ce este nevoie să avem și îndatoriri.

6. Dați exemple de situații dificile din viața unei familii.

- Cum se pot rezolva astfel de situații?
- Care ar putea fi atitudinea fiecărui membru?
- Prezentați colegilor părerile voastre.

7. **Lucrăm în echipă**

- Discutați, cu argumente, semnificația celor cuprinse în articolul de mai jos.
- Prezentați concluziile voastre.

„Familia constituie elementul fundamental al societății. Ea ocrotește copilul și are dreptul la ocrotire din partea societății.”

(Art. 1, Declarația Universală a Drepturilor Omului)

8. Notează, într-un tabel, drepturile și îndatoririle pe care le-ai avea dacă ai fi:

- învățătorul clasei;
- șeful clasei;
- mama;
- căpitanul unei echipe sportive.

9. Alcătuieste câte un enunț cu fiecare dintre cuvintele date:

- libertate;
- discriminare;
- egalitate.

Joc de rol

► Imaginați-vă un joc desfășurat în clasă.

Stabiliți:

- regulile jocului;
- sarcinile fiecărei echipe;
- punctajul acordat pentru îndeplinirea fiecărei sarcini;
- recompensa.

1. Precizează trei argumente pentru care consideri afirmația de mai jos ca fiind **adevărată**.

Familia este *cel mai important grup în care poate trăi și se poate dezvolta un copil*.

- * un argument
- ** 2 argumente
- *** 3 argumente

2. Scrie trei enunțuri prin care să descrii acțiuni care dovedesc atașamentul tău pentru membrii familiei din care faci parte.

- * un enunț
- ** 2 enunțuri
- *** 3 enunțuri

3. Numește trei dintre relațiile care se pot stabili în interiorul grupului de învățare.

- * o relație
- ** 2 relații
- *** 3 relații

4. Cum se ajută colegii de clasă între ei? Dă trei exemple.

- * un exemplu
- ** 2 exemple
- *** 3 exemple

5. Observă imaginile.
Numește grupurile din care fac parte persoanele ilustrate.

- * 1 grup
- ** 2 grupuri
- *** 3 grupuri

6. **Fii sincer cu tine!**

- Prezintă colegilor trei însușiri ale tale, care te fac să te consideri un bun prieten.
- Ascultă opiniile colegilor tăi.
- Roagă-i să îți dea fiecare unul dintre următoarele calificative: *foarte bun, bun, foarte bun*.
- Care dintre calificative au fost cele mai multe?

7. Precizează care dintre enunțurile de mai jos sunt **adevărate** și care sunt **false**.

- a) *Relațiile dintre membrii familiei se bazează pe afecțiune, respect, colaborare, ajutor și încredere.*
- b) *În familie doar unii dintre membri au îndatoriri și responsabilități.*
- c) *Grupul de învățare se formează pe baza preocupărilor, scopurilor și intereselor comune.*
- d) *În grupul de joacă nu există reguli.*
- e) *Grupul de joacă se bazează pe colaborare, ajutor reciproc și respect.*
- f) *Fiecare persoană are drepturi și îndatoriri.*

* 2 enunțuri
** 4 enunțuri
*** 6 enunțuri

8. Formulează îndatorirea corespunzătoare dreptului enunțat:

- *Am împrumutat o carte de la biblioteca școlii.*
- *M-am înscris la cercul de pictură de la **Clubul copiilor**.*
- *Vom organiza o excursie cu clasa la munte.*

* o îndatorire
** 2 îndatoriri
*** 3 îndatoriri

9. Scrie câte un enunț prin care să argumentezi de ce este important ca fiecare copil să aibă dreptul la:

- a) *o familie;* b) *educație;* c) *joacă;*
- d) *informare;* e) *sănătate;* f) *odihnă.*

* un enunț
** 2 enunțuri
*** 3 enunțuri

RECAPITULARE FINALĂ

Citim, discutăm

1. „Cu dragoste ne-a crescut biata mamă și o dată nu am auzit că se plângea. A muncit, a învățat singură să citească și să scrie, cu o voință de fier ca să ne învețe și pe noi carte.”
(după Alexandru Vlahuță, *Nicolae Grigorescu*)

Discutați despre:

- cum și-a crescut mama copiii;
- ce calități ale mamei sunt prezentate în text;
- ce sentimente vă trezește lectura textului.

2. „Erau odată într-un sat doi frați și amândoi erau însurați. Cel mai mare era harnic, grijuliu și bogat, pentru că unde punea el mâna, punea și Dumnezeu mila, dar n-avea copii. Iară cel mic era sărac. De multe ori fugea de noroc și norocul de dânsul, căci era leneș, fără minte și nechibzuit la trebi, și-apoi mai avea și o mulțime de copii! Nevasta acestui sărac era muncitoare și bună la inimă, iar a celui sărac era rea și zgârcită.”
(după Ion Creangă, *Dănilă Prepeleac*)

Discutați despre:

- asemănările și deosebirile dintre cei doi frați;
- asemănările și deosebirile dintre nevestele acestora.

3. „Ostașii mergeau înainte, fără a clipi, bătându-se pe viață și pe moarte pentru libertatea țării. Deodată sergentul Ilie Petcu, care purta drapelul, este grav rănit și scapă tricolorul. Strigă din răspuseri la ai săi. Soldații au năvălit cu toții și au salvat pânza tricoloră.
— După steag, băieți! tună vocea soldatului Toader Cristea.”
(după Petru Demetru Popescu, *După steag, băieți!*)

Discutați despre:

- ce fel de persoană era sergentul Ilie Petcu;
- cum dovedeau soldații dragostea de țară și curajul în luptă;
- în ce situații o persoană poate fi considerată curajoasă.

Argumentați.

4. *Cine nu e supus părinților săi, nu e sincer și credincios nici cu prietenii.
Cine caută un prieten fără defecte va rămâne singur.
Prietenul adevărat, avere neprețuită.
Prietenul la nevoie se cunoaște.
Pentru părinți, copilul rămâne tot copil, chiar dacă devine conducătorul unei țări.
Cu greu se poate face un prieten într-un an, ușor se poate pierde într-o oră.*

Discutați despre:

- semnificația fiecărui proverb dintre cele date;
- importanța familiei și a prieteniei pentru oameni.

Observăm, dezbatem

1. Observați imaginile.
Precizați, cu argumente:
a) care sunt situațiile pe care nu le acceptați;
b) ce soluții propuneți în fiecare caz.

2. Observați imaginile.
Identificați drepturile de care se bucură copiii. Argumentați.

EVALUARE FINALĂ

1. Observă cu atenție imaginile.

- Precizează 6 însușiri care îl diferențiază pe om de celelalte viețuitoare, astfel încât să putem spune despre el că este o persoană.

* 2 însușiri
** 4 însușiri
*** 6 însușiri

2. Scrie trei enunțuri prin care să argumentezi:

- de ce are nevoie omul de plante și animale;
- de ce are nevoie omul de lucruri;
- de ce plantele și animalele trebuie îngrijite.

* un enunț
** 2 enunțuri
*** 3 enunțuri

3. Precizează 6 însușiri prin care oamenii se pot diferenția între ei.

* 2 însușiri
** 4 însușiri
*** 6 însușiri

4. Completează enunțurile, astfel încât ele să fie **adevărate**.

- *Lucrurile ne reprezintă, deoarece ...*
- *Lucrurile nefolositoare se depozitează în ...*
- *Prin grija față de lucruri ... pe cei care le-au creat.*
- *Animalele pot fi ... oamenilor.*
- *Oamenii trebuie ... mediul de viață al animalelor.*
- *Printre cauzele dispariției multor specii de animale se numără ...*

* 2 enunțuri
** 4 enunțuri
*** 6 enunțuri

5. Citește fragmentele de mai jos.
- Precizează însușirile morale ale fiecărui personaj.

„Fata se suie în pod și vede acolo o mulțime de lăzi: unele mai vechi și mai urâte, altele mai nouă și mai frumoase. Ea însă ș-alege pe cea mai veche și mai urâtă dintre toate.”

(Ion Creangă, *Fata babei și fata moșneagului*)

„Câteva minute, și din nou liniște... Pîntea se apropia. Trosnetul unui vreasc uscat îl dădu de gol. Dușmanul îl descoperi și scoase pistolul. Alexandru Pîntea a avut timp doar să arunce o grenadă și îndată simți un junghi în piept. Peste un sfert de oră, tovarășii săi de luptă îl găsiră grav rănit. Însă drumul lor în urmărirea dușmanului le era deschis.”

(George Sion, *Învățătorul*)

„Cum și-a văzut fiul venind, l-a întrebat:

— Ce-ai făcut toată ziua, lliuță? Ai câștigat ceva?

Băiatul se preface că-i trudit.

— Ehei, tătucă, abia mai pot merge. Mă doare și grumazul, și spatele. Am muncit mult. Iată galbenul pe care l-am câștigat.

Potcovarul a luat în mână banul, l-a cântărit și într-o mână și într-alta.

Apoi a aruncat banul în foc și l-a lăsat să se topească. După asta, l-a privit pe fiul său, lliuță, drept în ochi. Flăcăul a tăcut, privind în jos.”

(Alexandru Mitru, *Banul muncit*)

6. Observă imaginile.
- Scrie o scurtă compunere, pornind de la situațiile ilustrate.
 - Folosește în textul tău și cuvintele: *familie, încredere, respect, dragoste, părere de rău, împăcare.*

* o însușire
** 2 însușiri
*** 3 însușiri

* 2 cuvinte
** 4 cuvinte
*** 6 cuvinte

Sugestii pentru lectură

Gospodina

de Otilia Cazimir

Greu e când ești gospodină!
Uite, eu, cât sunt de mică,
lute-s ca o rândunică,
Harnică-s ca o albină.

Cum mă scol, cobor în grabă
Colivia din perete,
Să dau boabe la sticlete,
Că-i un cântăreț de treabă.

Vreme multă nu-mi rămâne;
Pisicuța, de cu noapte,
Miaună și-mi cere lapte,
Iar Grivei îmi cere pâine.

Învăț lecțiile toate,
La cetit, la socoteală,
Că doar n-o să plec la școală
Fără lecții învățate!

Cu păpușa-i alt bucluc!
Din șindrila și din bețe,
Trebuie să-i fac pătuc
După sobă, să nu-nghețe.

Uf, ce mare-i bucuria
Când sunt toate gata-n pripă!
Nu stau locului o clipă ...
Tare-i grea gospodăria!

Gândăcelul

de Elena Farago

— De ce m-ai prins în pumnul tău,
Copil frumos, tu nu știi oare
Că-s mic și eu și că mă doare?
De ce mă strângi așa de rău?

Copil ca tine sunt și eu!
Și-mi place să mă joc și mie!
Și milă trebuie să-ți fie!
De spaima și de plânsul meu!

De ce vrei să mă omori?
Că am și eu părinți ca tine!
Și-ar plânge mama după mine
Și-ar plânge bietelesurori

Și-ar plânge tata mult de tot
Căci am trăit abia trei zile,
Îndură-te de ei, copile,
Și lasă-mă, că nu mai pot! ...

.....

Scârbit de fapta ta cea rea,
Degeaba plângi acum, copile,
Ci du-te-n casă-acum și zi-le
Părinților isprava ta.

Și zi-le că de-acum ai vrea
Să ocrotești cu bunătate,
În cale-ți, orice vietate,
Oricât de făr-de-nsemnătate
Și-oricât de mică ar fi ea!

Despre cusururi și urâciuni

de Anton Pann

Aideți să vorbim degeabă,
Că tot n-avem nici o treabă.
Fiindcă Gura nu cere chirie,
Poate vorbi orice fie.
De multe ori însă
Vorba, din vorbă în vorbă,
Au ajuns și la cociorbă
Ș-atunci vine proverbul:
*Vorba pe unde a ieșit
Mai bine să fi tușit.*
De aceea
Când vei să vorbești, la gură
Să aibi lacăt și măsură.
Adică:
Vezi bârna din ochiul tău
Și nu vorbi p-alt' de rău.
Spre pildă:
Când vei vorbi de mucos,
Nici tu să fii urduros.
Că nu e mai urât când cineva
Face pe frumos că e ponevos
Și pe cel urât că e aurit.
Altul iar
Trânțește cuvântul tronc,
Ca cloșca când face clonc.
Și se pomenește vorbind:
Frumoasă noră dobândiși,
Dar se uită cam pieziș.

Și că
După ce e neagră, o cheamă și Neagă;
După ce e mută, apoi e și slută.
Sau
Urât meșter a croit-o,
Rău ciocan a ciocănit-o.
Sau
Bun ciocan te-a ciocănit,
Că frumos te-a potrivit.
Și
Urât tată a avut,
Să-i semene l-a făcut.
Sau
Fă-mă, tată, ca să-ți seamăn
Ca frate cu frate geamăn.
Dar însă
A semănat castraveți
Și au răsărit scăieți.
Sau că
Tata avea armăsar,
Dar el a ieșit măgar.
Și așa,
Cu vorbe îmbolditoare
Îl atinge unde-l doare.

.....

Să nu râzi de măgar cumva,
Că poate îl încaleci cândva.
Și în scurt,
Noi râdem de unul-doi
Și patruzeci râd de noi.
Pentru că
Nu este răsur să n-aibă cusur.

Sugestii pentru lectură

Fricosul

de Emil Gârleanu

Iarnă. Noapte lucie pe o lume ca din povești: copaci de zahăr, câmp de cristal, iaz de oglindă. Și-n cuprinsul larg, uriașul policandru al cerului își aprinde, una câte una, luminile, ca într-o nemăsurată sală de dans.

Viețuitoarele pustietății sunt îmbătate de farmecul acesta: păsările zbor ca ziua; lupul poposește pe labe, în hățișuri, și privește nemișcat; vulpea stă lângă vizuină și nu se-ndură să meargă la vânat; veverița pleacă creangă lângă creangă și hoinărește, ca o deșucheată, pădurea-ntreagă.

Iar iepurile a zbughit-o la jucat. Încet, ascultând, ispitind, a ieșit tiptil-tiptil din curătură, și când a ajuns la margine și-a văzut întinderea lucie de zăpadă, a-nceput să sară de bucurie:

„Poate mai întâlnesc un prieten”, își zise iepurașul.

Și gândul îi răspunse:

„Poate mai întâlnești un prieten...”

Și iar țupai-țupai, iepurile sare vesel:

„Poate dau și peste o prietenă.”

Și gândul:

„Poate dai și peste o prietenă.”

Și mergând așa, iepurașul cu gândul își vorbesc:

„Ce lumină, și totuși luna încă nu a răsărit.”

„...Și totuși luna încă nu a răsărit.”

„Dar o să răsară.”

„...O să răsară.”

Și cum mergea pe marginea unei vâlcele, iepurașul se opri o clipă să se odihnească.

Atunci, de la spate, se ridică, albă și ea, ca de gheață, luna. Stelele păliră; pădurea, copacii, tufele își dezbrăcară deodată umbra.

Iar iepurașul împietri de groază: chiar de lângă el, se întinse pe pământ o arătare cu două coarne grozave.

După clipa de spaimă, iepurașul se destinse ca o coardă și o zbughi la goană, se prăvăli în vale, veni de-a dura ca un bulgăre, se sculă și iar se rostogoli până jos; apoi o luă de-a dreptul, tăind câmpul. Se opri tocmai în stuhăria iazului.

Acolo, de-abia suflând, se ghemui cu ochii închiși... Să nu-și mai vază umbra!

Căprioara

de Emil Gârleanu

Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos lângă iedul ei.

Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui și, cu ochii închiși, se lasă dezmiertat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mătăsoasă a iedului.

Mama îl privește și-n sufletul ei de fugarnică încolțește un simțământ stăruitor de milă pentru ființa fragedă căreia i-a dat viață, pe care a hrănit-o cu laptele ei, dar de care trebuie să se despartă chiar azi, căci vremea înțărcatului venise demult încă.

Și cum se uita așa, cu ochi îndurerați, din pieptul căprioarei scăpă ca un muget înăbușit de durere; iedul deschise ochii.

Căprioara se îmbărbătează, sare în picioare și pornește spre țancurile de stâncă, din zare, printre care vrea să-l lase rătăcit.

Acolo, sus, e păzit și de dușmănia lupului, și de iscusința vânătorului, căci pe muchiile prăpastiilor acelora numai ele, caprele, puteau a se încumeta. Acolo, l-ar fi știut ca lângă dânsa. Dar până la ele erau de străbătut locuri pline de primejdii.

Căprioara își aruncă picioarele în fugă fulgerătoare, în salturi îndrăznețe – să încerce puterile iedului. Și iedul se ține voinicește din urmă; doar la săriturile amețitoare se oprește, câte o clipă, ca și cum ar mirosi genuna, apoi se avântă ca o săgeată și, behăind vesel, zburdă de bucurie, pe picioarele subțiri ca niște lujere.

Dar trebuie să scoboare, să străbată o pădure, ca să urce din nou spre țancuri. Căprioara conține fuga: pășește încet, prevăzătoare. Trece din poiană în poiană, intră apoi sub bolți de frunze, pe urmă prin hrube adânci de verdeață până ce pătrunde în inima întunecată, ca un iad, a pădurii.

Și-au mers mult așa până ce au dat, în sfârșit, de luminiș. Iedul, bucuros, o ia înainte sărind. Dar în aceeași clipă căprioara se oprește, ca de-o presimțire, adulmecând. În fața ei, de sub o cetină, ochii lupului străluceau lacomi.

Un salt, și iedul ar fi fost sfâșiat. Atunci căprioara dă un zbieret adânc, sfâșietor, cum nu mai scosese încă, și, dintr-un salt, cade în mijlocul luminișului. Lupul, văzând prada mai mare, uită iedul și se repede la ea...

Prăbușită în sânge, la pământ, sub colții fiarei, căprioara rămâne cu capul întors spre iedul ei. Și numai când acesta, înspăimântat, se topește în adâncul pădurii, căprioara simte durerea, iar ochii i se tulbură de apa morții.

Sugestii pentru lectură

Broasca și scorpionul

din folclorul african

Un scorpion care dorea să treacă un râu a rugat-o pe broască:

— Ia-mă și pe mine în spinare.

— Să te iau în spinare? a întrebat broasca. Nici nu te gândi! Dacă te iau în spinare, după cum te știu, ai să mă înțepi și am să mor!

— Nu fi proastă, i-a spus atunci scorpionul. Nu-ți dai seama că, dacă te înțep, ai să te duci la fund, iar eu, care nu știu să înot, am să mă înece?

Cele două viețuitoare au mai vorbit astfel o vreme, iar scorpionul s-a dovedit atât de dibaci încât broasca a primit să-l treacă pe malul celălalt.

L-a luat, așadar, pe spinarea ei umedă și lunecoasă, i-a spus să se țină zdravăn și a pornit să treacă râul.

Când au ajuns la mijloc, unde apa este mai adâncă, scorpionul a înțepat-o pe broască. Aceasta a simțit cum otrava îi pătrunde în trup și a început să se ducă la fund, cu scorpion cu tot:

— Vezi! Ce ți-am spus eu? Ce-ai făcut?

— N-am ce face, a răspuns scorpionul, înainte de a fi înghițit de apa rece a râului. Asta mi-e firea.

Măgarul în blană de leu

după Esop

Într-o zi, un măgar a găsit o piele de leu, lăsată de către vânători să se usuce la soare.

Măgarul și-a pus pielea pe el și a pornit către satul său natal. Pe măsură ce mergea, toate făpturile fugeau din calea lui, atât oameni, cât și animale, lucru care îl făcea să se simtă tare mândru.

Încântat de aceasta, și-a ridicat vocea și a slobozit un răget, dar atunci toata lumea și-a dat seama cine era el de fapt. Mai mult, stăpânul său, pentru că îl băgase în sperieți, i-a tras o bătaie soră cu moartea.

La scurt timp după aceea, vulpea a venit la măgar și i-a spus:

— Eh, te-am recunoscut după voce. Un prost se poate deghiza în haine alese, dar cuvintele lui prostești întotdeauna îl vor da de gol.

Vulpea și maimuța

după Esop

Vulpea și maimuța, în timp ce călătoreau împreună, se certau pentru noblețea lor.

În timp ce fiecare înșira cu amănuntul titlurile sale de noblețe, ajunseră într-un loc oarecare.

Maimuța, aruncându-și privirile jur-împrejur, începu să suspine.

Atunci vulpea o întreabă care ar fi pricina suspinelor, iar maimuța arătându-i mormintele, îi spuse:

— Cum să nu plâng dacă văd stâlpii funerari de pe mormintele libertilor și sclavilor părinților mei?

Vulpea îi răspunse:

— Minte cât vrei, căci nu va învia niciunul din aceștia ca să te dea de gol.

Sugestii pentru lectură

Cei trei porceluși

de James Orchard Halliwell-Phillipps

Trăiau odată, într-o pădure îndepărtată, trei porceluși. Trei frați. Semănau atât de tare unul cu celălalt încât foarte greu îi puteai deosebi. Chiar și numele erau asemănătoare: pe mezin îl chema Nif-Nif, pe mijlociu Nuf-Nuf, iar pe fratele mai mare Naf-Naf.

Cât a fost vara de lungă, porcelușii s-au zbuguit, jucându-se prin iarba verde și bucurându-se de căldura soarelui. De o vreme încoace însă soarele începu să nu mai încălzească cu aceeași putere, iar la poalele copacilor se așternu un covor de frunze îngălbenite. Venise toamna!

— E vremea să ne construim o căsuță, spuse într-o zi Naf-Naf, când se treziră în zori.

Dar frații lui nu doreau să se apuce de muncă. Continuau să se alerge prin pădure.

— Mai avem destul timp până la iarnă – spuse Nif-Nif, mezinul, în timp ce făcea o tumbă.

— Când va sosi vremea, am să-mi construiesc singur o căsuță – se laudă și Nuf-Nuf.

— Cum vreți, le răspunse Naf-Naf. Eu unul n-am de gând să aștept ninsoarea ca să mă apuc de lucru. Și plecă...

Pe măsură ce treceau zilele, se făcea tot mai frig. Dar Nif-Nif și Nuf-Nuf tot nu se îndurau să se apuce de treabă. Umblau hai-hui prin pădure și trândăveau cât era ziua de lungă.

— Astăzi ne mai jucăm, își spuneau ei din când în când, dar mâine ne apucăm de treabă. Dar nu se țineau niciodată de promisiune și a doua zi o luau de la capăt: se jucau, țopăiau și se dădeau de-a dura.

Într-o dimineață însă, porcelușii văzură că băltoaca cea mare de lângă drum e acoperită cu o pojghiță subțire de gheață și, de-abia atunci, se apucară, în sfârșit, de construit.

Nif-Nif era un mare leneș. Așa că se gândi că ar fi mult mai simplu dacă și-ar ridica o căsuță din paie. [...]

Nu prea departe, fratele lui, Nuf-Nuf, își construia și el o căsuță asemănătoare. Numai că a lui era din nuiele. [...]

Nici nu sfârși bine căsuța, când de după tufiș țâșni Nif-Nif.

— Hai să vedem dacă Naf-Naf și-a terminat și el căsuța! propuse Nif-Nif. [...]

Nif-Nif și Nuf-Nuf îl găsiră pe fratele lor lucrând. Își construia o casă din piatră și cărămidă, cu ferestre, obloane și uși din lemn gros de stejar.

— Ce construiești acolo? întrebă amuzat Nuf-Nuf. O cetate?

— Casa purcelușului trebuie să fie ca o cetate, răspuse calm Naf-Naf. Cu toții ne ferim de lupul cel rău! Nif-Nif și Nuf-Nuf plecară să hoinărească, cântând prin pădure. [...]

Deodată însă, de după un copac gros, apăru chiar lupul cel mare și rău. Ochii îi străluceau ca doi tăciuni încinși, iar colții îi erau atât de mari încât nu putea să-și țină gura închisă din cauza lor. Văzându-l, Nif-Nif și Nuf-Nuf se făcură albi ca varul și o rupseră la fugă într-o clipă.

Nif-Nif, ajunsese primul la căsuța lui din paie. Intră și se închise înăuntru. Atunci, lupul nu mai stătu mult pe gânduri. Trase adânc aer în piept și suflă: „Fffuuuu!” O dată, de două ori și când suflă și a treia oară casa lui Nif-Nif zbură în toate direcțiile, spulberată parcă de un uragan.

Lupul era cât pe ce să-l înhațe pe mezin, dar Nif-Nif o rupse la sănătoasa. În scurt timp ajunsese la casa purcelușului mijlociu, Nuf-Nuf.

Cei doi frați de-abia apucară să închidă ușa în urma lor, când auziră din nou glasul lupului:

— Gând la gând cu bucurie! zise lupul. Acum am să vă mănânc pe amândoi!

Și se porni din nou să sufle. Și, când suflă și a cincea oară, casa se prăvăli. Doar ușa se mai ținea printre dărâmături.

Purcelușii o rupseră din nou la fugă înspăimântați. Alergau în goană nebună spre casa fratelui lor mai mare. Naf-Naf le dădu drumul înăuntru și trase zăvorul după ei.

Nu trecu mult și auzi o bubuitură în ușă:

— Bine! Am să vă mănânc pe toți trei! urlă lupul.

După care trase adânc aer în piept și începu să sufle. Dar oricât sufla, nici cea mai mică piatră nu se mișca din loc.

— Am să intru pe horn! se bucură în sinea lui lupul.

Și prinse a se cățăra cu băgare de seamă pe acoperiș.

Dar Naf-Naf auzi un fâsâit și văzu cum cădea funinginea pe capacul cazanului ce fierbea pe foc, așa că se pregăti să își întâmpine musafirul nepoftit așa cum se cuvine.

Dădu capacul cazanului la o parte și așteptă. Nu trecu mult timp și lupul, negru ca un hornar, căzu direct în cazanul cu apă clocotită.

Niciodată în viața lui nu mai simțise o durere mai mare! Cu un urlet sălbatic, lupul cel mare, rău și opărit pe deasupra, zbură prin horn, se rostogoli pe acoperiș, căzu pe pământ și se pierdu în pădure.

Mic dicționar

C

concret: ceva care poate fi perceput cu simțurile; real

consecință: rezultat al unei fapte, al unei acțiuni

considerație: 1. stimă, respect; 2. părere, opinie

convingere: părere fermă, hotărâtă, asupra unui lucru

cumpătat: cu măsură, stăpănit, sobru, așezat

D

(a) **dobândi:** a obține ceva prin muncă, eforturi, perseverență; a câștiga, a realiza; a face rost de ceva, a găsi, a procura ceva; a primi, a căpăta

E

echilibrat: care vădește cumpătare; sobru; auster; cumpătat

F

fermitate: hotărâre neclintită, tărie, statornicie

G

gest: 1. mișcare a mâinii, a capului etc. care exprimă o idee, un sentiment, o intenție, înlocuind uneori vorbele sau dând mai multă expresivitate vorbirii; 2. faptă sau purtare dictată de un anumit scop, de anumite interese, având o anumită semnificație etc.

M

(a) **manifesta:** a exprima, a arăta, prin comportare, prin atitudine etc., un sentiment, o dorință etc.

moderat: chibzuit, cumpătat

N

negativ: lipsit de însușiri bune, de calitate, rău; care produce rău, care este periculos

O

omenie: purtare blândă, înțelegătoare; atitudine cuviincioasă, respectuoasă

P

pajură: pasăre răpitoare mai mică decât vulturul, dar mult mai puternică și mai iute în mișcări decât acesta, cu cioc puternic și tăios, cu gheare lungi și ascuțite, care trăiește în regiunile de munte; acvilă

pozitiv: cu multe calități; demn de urmat, de imitat

V

vestimentar: care ține de haine, privitor la haine, al hainelor